

DÉLMAGYARORSZÁG

Kedd, 1940. IX. 3.

KERESZTENY POLITIKAI NAPILAP

XVI. évfolyam 199. szám

Horthy Miklós Tudományegyetem

Írta: Tonelli Sándor

A Nagyenyedi Album fekszik előttem, amelyet 1922-ben, Bethlen Gábor ősi kollégiuma alapításának háromezredik évfordulóján, a magyar történelem és a Trianon utáni megaláztatás legszomorúbb napjaiban adott ki a Bethlen Gábor kollégium volt diákjainak testvéri egyesülete. Olvasom ennek a meghatóan szép, magyar és erdélyi könyvnek a hasábjain, hogy kétszer érte szörnyű pusztulás a kultúrának ezt a tiszteletreméltó hajlékát: 1658-ban a tatárok, 1704-ben pedig Rákóczi Ferenc szabadságharcának idején a császáriak pusztították el. A tatárdúlás után a megmaradt kevésszámú professzor és tógás diák Kolozsvárra menekült, a labandulás után pedig a torockói unitárius magyar testvérek nyújtottak nekik igazán testvéri otthont. És ahogy forgatom ennek a könyvnek lapjait, nézem a magyar életet lehelő képeket, az öröm perceiben, amelyet azért érzek, mert vér nélkül került vissza az elszakított magyar földnek újabb darabja Magyarországhoz, úgy érzem, hogy örömmel a cseppje merül az örömbé, mert a Nagyenyedi öreg kollégium faklyája és a kis-sármási fűrészek öröklángja nem nekünk világít és a trianoni jégkorszak tavaszának hajnalán lelkünket mellette nem melegengetjük.

Es mikor kezemből letéve a Nagyenyedi Albumot, végigmegyek az egyetem árkádjai alatt, tekintetem ráesik annak a Bethlen Gábornak képmására, aki azért kapott helyet a magyar kultúra történetének emléksarokában, mert főiskolát alapított, és azt annak a Ferenc József tudományegyetemnek, Erdély egyetemének, amelynek székhelyül Erdélyből való menekülése után az 1921:XXV. törvénycikk Szegedet jelölte ki. És Szeged városa, amely jobban érezte a trianoni határmegállapítás nyomorúságát, mint az országnak bármely más városa, anyagi szorongatásának óráiban legalább akkora testvéri szeretettel fogadta kincses Kolozsvár egyetmét, mint amilyen szeretettel övezte a tatárdúlás és labandulás után a nagyenyedi ősi kollégiumot Kolozsvár tanácsa és polgársága és a torockói unitáriusok eklézsiája. Magyar szív nyílt meg a magyar szív előtt és a magyar kulturának teremtett hajlékot Nagyenyed és Kolozsvár után a Tisza partjának városa.

Az áldozat, amelyet Szeged szinte erejét meghaladó mértékben hozott a menekült kolozsvári egyetem javára, több volt egyszerű és átmeneti vendéglátásnál. Szeged úgy érezte, úgy vélte, hogy főiskoláért, egyetemi rangban levő intézetért vívott évszázados küzdelmének befejező állomásához érkezett el, mikor vállalta egy majdnem új egyetem alapításának anyagi terheit. Hiszen a felsőoktatási intézetért folytatott küzdelem már 1792-ben kezdődött, mikor a város elhatározta az akkori liceum mellett a bölcsészeti tanfolyam felállítását és mikor ezzel az elhatározással egyidejűleg felirattal fordult a helytartótanáshoz, kérve a jogakadémia engedélyezését. Noha ezt a kérdést a szomszédos vármegyék is támogatták, 1827-ben pedig az országgyűlés is pártoló határozatot hozott, a terv kivitelre nem került. Kérését a város 1868-ban az alkotmányos éra első vallás- és közoktatásügyi miniszteréhez intézett beadványában megismételte, 1876-ban pedig kifejezetten úgy módosította, hogy a tervbe vett harmadik egyetemet Szeged kapja meg. Ismeretes, hogy ekkor az egyetem megszerzéséért milyen küzdelem indult meg a magyar városok között. Szeged, amely a neves versenyben nem akart elmaradni, 1906-ban közgyűlési határozattal mondta ki, hogy a harmadik egyetem Szegedre helyezése esetén alapítványokat létesít, átadja az egyetemnek könyvtárát, megszerzi az egyetem létesítéséhez szükséges telkeket és hatmillió korona kéréseben vállalja a különböző épületek felépítését. Ez az áldozatkészség azonban nem bizonyult elegendőnek, mert a kormány politikai és

Csütörtökön indul a honvédség Erdély visszatért földjére

5.-én Máramarossziget, Szatmár, — 6.-án Nagyvárad, 11.-én Kolozsvár, 12—13.-án a Székelyföld — Az erdélyi magyarság előkészületei a magyar honvédek fogadására — Nagyváradon virágessóval fogadják a magyar bizottságot — Haladéktalanul elbocsájtják a magyarokat a román hadseregből

Keddre várják a bolgár—román tárgyalások befejezését

Debrecen, szeptember 2. Vasárnap összeült a magyar-román vegyesbizottság. Délutáni fél 6 órától hajnali fél 4 óráig egyhuzamban tárgyaltak a nagyváradai városházán. A tárgyalásokon a területátadás kérdéseiben megállapodtak. Szeptember 5-én lépi át a régi határt a magyar honvédség és 13-ára befejeződik a bevonulás. A bevonulás szeptember 5-én az egész vonalon megkezdődik, a nagyváradai szakaszt

kivéve. Ennek a szakasznak a megszállására egy nappal később, 6-án kerül sor.

A honvédség az első napon Máramarosszigetre és Szatmárnémetibe vonul be,

6-án Nagyváradra, majd fokozatosan előrehaladva.

Kolozsvárra szeptember 11-én vonul be.

A bevonulás a két utolsó napon a déli székely részeken fejeződik be.

A vegyesbizottság hétfői ülése

Debrecen, szeptember 2. A magyar-román vegyesbizottság hétfőn délután újabb ülést tartott ezuttal Nagyvárad közelében a határ mentén álló vám- és touring klubházban.

A magyar bizottság vitéz Náday István altábornagy vezetésével háromnegyed 1 órakor indult Debrecenből gépkocsin és háromnegyed 2 előtt érkezett a határra. A kis vám- és touringklubház előtt Dragalina tábornok a tegnapi nagyvárad első ülésen még nem tudott résztvenni és így tegnap román részről Steflea dandártábornok vezette a román delegációt, aki a mai ülésen is résztvett még.

A vegyesbizottság a modern román stílusban épült vám- és touringklubház széles oszlopos tornácán tartotta ülését. Összetoltak két asztalt és körülötte foglaltak helyet a bizottság tagjai. Az ülés két órától este fél kilencig

tartott (magyar időszámítás szerint) és amikor sötétedni kezdett, két lámpát hoztak az asztalra, minthogy az épületben már nem működött a villanyvilágítás.

A mai ülésen részletesen kidolgozták a kiürítés és bevonulás katonai technikai kérdéseit, továbbá megállapodtak az átadandó terület lakosainak személyi és vagyonbiztonságának hatékony megővésében, azonkívül a bécsi döntés értelmében a magyar állampolgárrá váló személyeknek a román hadsereg kötelékéből való haladéktalan elbocsátásában.

A magyar bizottság hétfői ülése után ismét visszatért Debrecenbe, ahová tíz órakor érkezett meg. A magyar-román vegyes bizottság legközelebbi ülését kedden délelőtt 10 órakor tartja ugyancsak a határon levő vám- és touringklubházban.

A Himnusz Váradon

Nagyvárad, szeptember 2. Nagyvárad lakossága minden képzeletet felülmúló lelkesedéssel ünnepelte vasárnap a román-magyar vegyesbizottság ülésére odaérkező magyar küldöttséget. Délután 5 órára zsúfolásig megtelt a nagyváradai Fő-tér a Horthy Miklós kormányzót és a magyar kormányfőfiakat mámorosan éltető tömeggel. Amikor a magyar küldöttség öt autója begördült a Fő-térre, az

éljenző közönség valósággal megrémült a gépkocsikat, virágokat szórt rájuk. Egyesek felugráltak a hűtőkre és mindenki kezét akart fogni a bennülő tisztekkel. Egy román tiszt úgy akart rendet teremteni, hogy riasztó lövéseket adott le. Ez azonban egyáltalán nem izgatta a tömeget és egy tapodtat sem mozdult, sőt a riasztó lövések után a Himnusz kezdte énekelni.

egyéb szempontok mérlegelésével az 1912-ben felállításra került új egyetemnek székhelyül Pozsonyot és Debrecenét jelölték ki.

A trianoni országégésnek kellett elkövetkezni, hogy Szeged egyetemi álmai megvalósuljanak. Ide települt a Kolozsvárról menekült Ferenc József tudományegyetem. Felesleges volna felidézni ennek az ide településnek szomorú, fájó, de mégis felemelően szép részleteit. Akik idejöttek, azzal az érzéssel szakadtak el Kolozsvár köveitől, hogy visszamennék, mielőtt megnyílnak a Királyhágó elzárt kapui, akik fogadták őket, abban reménykedtek, hogy az egyetem ilt fog meggyökeresedni és örökre itt marad, hogy az Alföld déli részének kulturális székvárosává avassa Szegedet. Ez készítette Szegedet arra a nagy áldozatkész-

ségre, amelynek nincs párja a magyar városok történetében. Amit más városok ingyen kaptak az államtól, azért Szeged a legnehezebb esztendőiben a szó szoros értelmében erejét meghaladó mértékben áldozott. Mert tudnivaló, hogy az 1921. esztendői törvény meghozatala alkalmával a „Kolozsvárról menekült Ferenc József tudományegyetem” a püszte címmel alig jelentett többet. Kolozsvárról ugyanis semmit sem lehetett elhozni és Szegeden, mintha egy teljesen új intézményről lett volna szó, úgy kellett az egyetem megszerzését megkezdni. Az egyetem örökletességének biztosításáért vállalta a város a kisajátítási költségeket és viselte az építési költségek felét, míg ezeknek másik felét és a be rendezési költségeket az állam vállalta ma-